

Karkó Ádám

Frida Kahlo és a kiválás

Egy mexikóvárosi művésznő hogyan válhat ki a tömegeből? A művészet egyáltalán elrendelheti-e egy művész számára, hogy valóban „szülessen”, „elvegyüljön” s majdan „ki is váljon”? Frida Kahlo fiatalon érte el ezt a kiválást, de megsínylődte addig vezető útját. A Magyar Nemzeti Galéria *Frida Kahlo – Remekművek a mexikóvárosi Museo Dolores Olmedóból* című kiállítása július 7-én nyílt meg.

Átverekedve magunkat az embertömegben elérhetjük, hogy némi falatot habzsoljunk a jónak egyáltalán nem nevezhető Frida Kahlo életéből. Az életéből. Az életműből bemutatott képek a kiállításon külön atmoszférát teremtenek a betérőknek. S a terem bejáratában még fönnáll a lehetőség, hogy visszatáncorodjon a látogató, hogy megóvja puha lelkét a fájdalomtól, a kép-szenvedéstől, az ájulástól, s attól az élettől, amely a hétköznapi kultúr-látogatót megvonja az ideális, önesztétikumának előállított világképétől.

De ha a látogató úgy látja, neki mennie kell, át kell élnie, amit Frida átélt, amit képein keresztül közvetít, akkor az első szobában a művésznő mogorva arca, összeráncolt – nőtt – szemöldöke fogadja, csupa leírással az életéről, s ekkor történik meg az első leleplezés: az életmű egyik legfontosabb darabja *A törött oszlop*, melyben az oszlop a testet tartó „kő”, a mozgás kulcsa. Frida 1925-ben egy buszbalesetben súlyos gerincsérülést szenvedett, így több hónapra gipszfűzőbe kényszerült. A fájdalom és az unalom elől menekülve kezdett festeni. Frida Kahlo *A törött oszlop* című munkájával bemutatja az élet kegyetlenségét, a halál nyakunkba-lihegését, és a mindenható markába nevetését. Bennünket, embereket kishitűségünk vezérel. Kemény István ezt írja *Kishit* című versében: „Kishit, Kishit, / kedvesem, Kishit, / pipacsmező, / mezőnyi méreg, / bocsáss meg, Kishit, / Kishit, Kishit, / de most itt foglak / hagyni téged.” Mi, e tenyéryni helyen örülünk nem észrevenni ezeket a csonkaságokat magunkon – vagy pont, hogy ezek emelnek ki bennünket a mindennapi ember létezéséből? Frida Kahlo kiemelkedett – mint említettem –, de törött gerince árán.

A törött oszlop baloldalán két vonal, sok évszámmal. A sok évszám egyrészt a festőnő életadatait tekintik át kronologikusan, s velük párhuzamosan a történelmi vonulatot. Hét éves az első világháború kezdetekor, negyvenhét éves, mikor megjelenik *A legyek ura* vagy a *Gyűrűk ura* első

része, és amikor Hemingway Nobel-díjban részesül.

„Bírható arcokat, változhatatlan / vonásokat nem kérek tőled, élet.”, írja Eugenio Montale egy versében. Túl az első képen, a skiccek, arcképek, anyák, nagymamák, barátok, férjek, nők, férfiak mosolygása vagy közömbössége akár karképet mutathat, akár lelki aspektusokat, vagy a festőnő csöndes, benső vívódását láthatjuk – talán még azt is észrevehetjük, hogy kit, mennyire kedvelhetett a maga korában akár Frida, akár én, kultúr-szerető fiatalember. Rám hagyta, hogy bármit gondolhassak bárkiről. Róla nem. Róla nem gondolhatok azt, amit akarok. Ez volt a zöld szoba.

A következő szobában semmi életadat, csupán az életmű kiemelkedő darabjai, közülük talán legkiemelkedőbb a *Henry Ford Kórház*, amely előtérbe helyezi azt a motívumrendszert, amely Frida alkotásaira leginkább jellemző: gyakran fekszik ágyán, a női sors keserűséggel teltsége jelenik meg, a lehetséges állomások kapnak helyet, a képek a pusztaságba merednek, középen kiemelve a fájdalmat – ami nem jelenti, hogy a pusztaság, nem elég erős fájdalom-motívumnak. Ennek a színe bordó volt.

De a látogató számára innen nincs többé visszaút, csak előre, előre, hol megleljük Eldorádót, írja Poe. S vajon e rejtett világ, melyben hallgatag gyermekek, néma szülők, megrökönyödött fiatalok járnak, mit ad még? Milyen gond kerekedhet fölül mindazon, amelyet az előbbi két kép már átadott? Vázák, marcona arcok, díszes keretek, miniatűr szobrok, s a folyosó vége: *A dadám és én* című festmény, ahol a dadám egy senki. Senki egy olyan világban, ahol rólunk, valakikért élő emberekről szó sincs, csak a testiségről, csak a női élet gondjairól (vagy épp örömeiről?). A realiztikus képalkotás meghökkenítő. A tejtermelő-mirigyek kidolgozottsága Frida biológiai ismeretéről ad tanúbizonyosságot. *A busz* című képe egy aktuális, magunk hétköznapjaira is jellemző „tanulmány”. A boldog munkásember, aki nyilván álarc mögé bújik, a mogorva nő, ki

a piacra siet, egy boldog úr, aki gazdag, a szegény asszony, aki gyermekét óvja, s egy fiatal lány, aki ebbe a társadalomba képtelen átlépni, képtelen azt a valóságot élni, melyet ezek az emberek élnek: maga a kitaláltóság. Ez a szó a legmegfelelőbb. Kitaláltóság egy olyan társadalmi egyvelegből, amelybe az egyvelegbe tartozók is utálnak tartozni. S a háttér ugyancsak a pusztaságba vesz el. A kék volt ez.

A falakon az életmű eseményeit írások bontják ki. Nem a képek összefoglalója-ként. Hanem hogy a látogató eldönthesse magában, mire is kell készülnie. Ez a fekete. Csöndélet van itt. A fejek felett a kivetítő zúg. Csöndesen, de zúg, meghallja az ember, aki már magába szállt. Versek Frida férjéhez. Ezeket Frida írta. A falon kivetítve, ahogyan szeretik egymást; Frida levelét olvassák fel; vannak székelyek is.

A falon egy újabb kép, ahol a nő véres testtel fekszik az ágyon, mellette egy kalapos férfi. Szürreális brutalitás. Reneszánsz karakterábrázolás. Ez volt a fekete.

Szűk folyosó, a látogató szemébe éles fény vág. Rózsaszín szobába lépünk, ahol a legárulkodóbb, hogy ez már nem a művésznő életműve. Ez a popkultúra alkotása. A kihasználása. Vagy felhasználása. Tehetségével felhívta a figyelmet arra, hogy a világban élő nők is mind szenvednek, még ha nem is beszélnek róla. A filmplakátokon megjelenik Frida Kahlo arca. Fontos alkotások születtek megihletve kortárs festőket, hogy folytassák azt a stílust, amelyet a festőnő már kidolgozott.

Visszont fájdalmas pont is: a popkultúra pénzkereseti stratégiája is integet felénk, mialatt a filmplakátokat nézzük, vagy bögrét és törülközőt vásárolunk a kiállítás legvégén.

Az utcáról visszatekintve: a szobák színe, a képek elhelyezkedése, a kivetítő, a popkult kitekintés egy dramaturgiai ívet adományoznak a kiállítás hangulataképp, és marandó élményt nyújt minden apró ecsetvonással együtt.